

การศึกษาปรากฏการณ์สังคมไร้ความทะเยอทะยาน “ถั่งผิง”
ของชาวจีนรุ่นใหม่ : ปัจจัย และปัญหา

A Study of a Society Without Ambition “TANGPING”
in the New Generation of Chinese People: Factors
and Problems

ณัฐสรณ์ ลักษณะปิติ¹

Natsarun Laksanapeeti¹

ปรียาภรณ์ อธิพิสิฐ²

Preeyaporn Ittiphisit²

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรมจีน สำนักวิชาจีนวิทยา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

¹ Lecturer, Chinese Language and Culture, School of Sinology, Mae Fah Luang University

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาการสอนภาษาจีน สำนักวิชาจีนวิทยา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

² Lecturer, Teaching Chinese Language, School of Sinology, Mae Fah Luang University

Corresponding Author:

Natsarun Laksanapeeti

Chinese Language and Culture, School of Sinology, Mae Fah Luang University

333 Moo.1 Tasud, Muang, Chiangrai, 57100, Thailand.

Email: natsarun.lak@mfu.ac.th

Received: 18 April 2023

Revised: 27 July 2023

Accepted: 4 September 2023

การศึกษาปรากฏการณ์สังคมไร้ความทะเยอทะยาน “ถั่งผิง” ของชาวจีนรุ่นใหม่ : ปัจจัย และปัญหา¹

บทคัดย่อ

เศรษฐกิจและสังคมของจีนกำลังพัฒนาอย่างรวดเร็ว และมีแนวโน้มที่จะกลายเป็นประเทศมหาอำนาจอันดับหนึ่งของโลกในอนาคต อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ปี 2019 จนถึงปัจจุบัน จีนต้องเผชิญหน้ากับความท้าทายและปัญหาที่ควบคุมยากอย่างปรากฏการณ์สังคมไร้ความทะเยอทะยาน “ถั่งผิง”

ปรากฏการณ์ “ถั่งผิง” (躺平) ภาษาอังกฤษเรียกว่า Lying Flat คำดังกล่าวสื่อความหมายตรงตัวในภาษาไทยว่า “การนอนราบ” เป็นกระแสในโลกออนไลน์เมื่อตอนกลางปี 2021 ซึ่งเป็นช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ลักษณะเด่นของบุคคลที่ตกอยู่ในสภาวะดังกล่าวคือขาดความทะเยอทะยาน เมินเฉยต่อสังคมรอบตัว ไม่ทุ่มเท ขาดความเพียรพยายามในการสร้างครอบครัว ตลอดจนคำนึงถึงแต่สุขภาวะของตน เป็นต้น หากผู้คนส่วนใหญ่ในจีนมีสภาวะแบบข้างต้น จะส่งผลกระทบในวงกว้างต่อสังคมและเศรษฐกิจ

บทความนี้เป็นบทความวิชาการ ผู้เขียนได้รวบรวมข้อมูลผ่านกระบวนการอ่านวิเคราะห์บทความวิชาการ เอกสารงานวิจัย และสื่อสังคมของจีนเป็นหลัก มีวัตถุประสงค์เพื่อชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่มา และปัญหาของปรากฏการณ์สังคมไร้ความทะเยอทะยาน “ถั่งผิง” ของชาวจีนรุ่นใหม่ ตลอดจนศึกษาแนวทางการจัดการปัญหาของจีนในปัจจุบัน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการจัดการแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่อาจเกิดขึ้นในไทย

คำสำคัญ : ปรากฏการณ์สังคมไร้ความทะเยอทะยาน, ถั่งผิง, ปัจจัยที่มาของปัญหาทางสังคม, ปัญหาสังคมจีน

¹ บทความนี้ใช้การถอดเสียงตัวอักษรจีนในรูปแบบสัทอักษรภาษาจีน (Pinyin)

A Study of a Society Without Ambition “TANGPING” in the New Generation of Chinese People: Factors and Problems

Abstract

The economy and society of China are experiencing significant and rapid development. China is poised to potentially emerge as the leading global superpower in the foreseeable future. Since 2019, China has encountered a series of formidable challenges and issues, including the emergence of the “TANGPING” social phenomenon.

The term “TANGPING” (躺平 in Thai) is translated from the Chinese word “躺平”, which means “Lying Flat” in English. It became a trend in the online world around mid-2021, coinciding with the global spread of the COVID-19 virus. The primary attribute exhibited by individuals who embrace this phenomenon is their detachment from societal aspirations, apathy towards social norms, and lack of motivation to pursue achievement or establish a familial unit. Instead, individuals place a higher emphasis on their personal welfare. If a substantial proportion of the Chinese populace adopts this perspective, it could have profound ramifications for both society and the economy.

This article is an academic paper that gathers information through the process of reading, analyzing academic articles, research papers, and social media content from China. Its objective is to identify the factors contributing to and the issues related to the “TANGPING” social phenomenon among the new generation of Chinese people and to study how China is currently addressing this issue. The intention is to provide insights that may be useful in handling similar potential problems that could arise in Thailand.

Keywords: A Society Without Ambition, TANGPING, Societal Issues, Chinese Social Problems

บทนำ

ประเทศที่ก้าวเข้าสู่ประเทศพัฒนาแล้วมักเคยประสบกับปรากฏการณ์สังคมไร้ความทะเยอทะยาน เช่น อังกฤษเคยเกิดมีปรากฏการณ์ดังกล่าวในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง โดยเรียกปรากฏการณ์นั้นว่า บริติช ดิซีซ (British Disease) ต่อมาในช่วงปี 1950 อเมริกาเผชิญหน้ากับปรากฏการณ์บีท เจนเนอเรชั่น (Beat Generation) หรือที่เรียกว่า “ยุคบูปผาชน” ส่วนในทวีปเอเชีย ยกตัวอย่างเช่น เกาหลีใต้ ก็เคยผ่านเหตุการณ์ที่มีกลุ่มคนประสบภาวะหมดไฟ ยอมแพ้ต่ออุปสรรคในชีวิตอย่างง่ายดาย หรือที่เรียกกันว่า เอ็นโพ เจนเนอเรชั่น (N-po Generation) ล่าสุดในช่วงแรกของการเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โควโรนา 2019 ที่ผ่านมา ประเทศมหาอำนาจอย่างจีนที่กำลังพลิกเศรษฐกิจเข้าสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว กลับต้องพบกับสถานการณ์การชะลอตัวลงของเศรษฐกิจ ซึ่งหนึ่งในปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจในประเทศ คือ ปรากฏการณ์สังคมไร้ความทะเยอทะยาน หรือที่เรียกว่า “ถั่งผิง” (躺平 Tǎng píng) ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่มักเกิดขึ้นในกลุ่มคนวัยทำงาน กลุ่มคนชนชั้นรายได้ปานกลาง และกลุ่มคนรุ่นใหม่ โดยผู้คนในกลุ่มคนดังกล่าวมักถือคติที่ว่า “หนักไม่เอา เบาไว้ก่อน” ไม่กระตือรือร้นในการสร้างครอบครัว เฉยชากับการซื้ออสังหาริมทรัพย์ ขอใช้ชีวิตอยู่เพียงลำพัง คำนึงถึงแต่สุขภาวะของตน ตลอดจนมีมุมมองที่ไม่พึงประสงค์ต่อรัฐบาลกลางของจีน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประธานาธิบดี สี จิ้นผิง มีความมุ่งมั่นพยายามสร้างอุดมการณ์ความฝันของจีน (Chinese Dream) ให้กับชาวจีนทุกคน ขอความร่วมมือให้หน่วยงานทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการผลักดันฟื้นฟูเศรษฐกิจภายในประเทศ ตลอดจนรณรงค์ให้ผู้คนในชาติโดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ตระหนักถึงความขยัน ความอดทน และการที่ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก ดังใจความที่ สี จิ้นผิง เคยปราศรัยไว้เมื่อปี 2021 ว่า “รัฐบาลจะเข้ามาจัดการกับความเหลื่อมล้ำของชนชั้นทางสังคม เพื่อให้ผู้คนส่วนใหญ่มีช่องทางในการพัฒนา และมีโอกาสสู่วิถีแห่งความร่ำรวยได้อย่างราบรื่นยิ่งขึ้น ซึ่งวิธีดังกล่าวจะทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้างสิ่งแวดล้อมแห่งการพัฒนา หลีกเลี่ยงการแข่งขันที่ไม่พึงประสงค์ และปรากฏการณ์สังคมไร้ความทะเยอทะยาน”² (Global Times, 2021) เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ทว่าปัจจุบันภายในจีนเองยังคงมีกลุ่มคนที่มีแนวทางการดำเนินชีวิตแบบไม่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่สอดคล้องกับความคาดหวังของประธานาธิบดี สี จิ้นผิงที่เคยกล่าวไว้อยู่จำนวนหนึ่ง จากข้อมูลสถิติของ Tsingyan Group (2022) ที่มีการสำรวจเกี่ยวกับปรากฏการณ์สังคมไร้ความทะเยอทะยานพบว่า ร้อยละ 55.8 ของจำนวนทั้งหมด 5,824 คน เป็นกลุ่มคนที่มีคนรอบตัวจำนวนหนึ่งประสบกับปัญหาสถานะไร้ความทะเยอทะยาน ร้อยละ 25.8 ตอบว่า ในสังคมของเขามีเพียงคนส่วนน้อยเท่านั้นที่กำลังตกอยู่ในสถานะปรากฏการณ์สังคมไร้ความทะเยอทะยาน ส่วนร้อยละ 15.6 มองว่ารอบตัวเขาเองนั้นมีคนที่ประสบปัญหา “ถั่งผิง” อยู่จำนวนมาก

² มาจากคำปราศรัยที่ สี จิ้นผิงเคยกล่าวในวันที่ 17 สิงหาคม 2021 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสุนทรพจน์ในการประชุมครั้งที่ 10 ของคณะกรรมการการเงินและเศรษฐกิจส่วนกลาง ข้อความเดิม คือ “要防止社会阶层固化，畅通向上流动通道，给更多人创造致富机会，形成人人参与的发展环境，避免‘内卷’、‘躺平’。”

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า หากภายในจีนมีผู้คนจำนวนมากที่มีสภาวะไร้ความทะเยอทะยาน อาจส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจภายในประเทศเป็นวงกว้าง ผู้คนต่างไม่พัฒนาศักยภาพของตนเอง ไม่สร้างครอบครัว จนส่งผลไปถึงอัตราการเกิดที่ลดต่ำลง ตลอดจนอาจเป็นชนวนสำคัญที่ทำให้กลุ่มคนรุ่นใหม่มีมุมมองที่ไม่พึงประสงค์ต่อรัฐบาลกลางของจีน

บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาปัจจัยที่มา และปัญหาของการเกิดปรากฏการณ์สังคมไร้ความทะเยอทะยานของชาวจีนรุ่นใหม่ โดยผ่านกระบวนการอ่านวิเคราะห์บทความวิชาการ เอกสารงานวิจัย และสื่อสังคมของจีนเป็นหลัก เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการจัดการการแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่อาจเกิดขึ้นในไทย

ความหมาย และลักษณะเด่นของปรากฏการณ์สังคมไร้ความทะเยอทะยาน “ถ้งผิง”

ปรากฏการณ์สังคมไร้ความทะเยอทะยาน “ถ้งผิง” (躺平 Tǎng píng) ภาษาอังกฤษคือ Lying Flat หรือสื่อความหมายตรงตัวในภาษาไทยว่า “การนอนราบ” เป็นปรากฏการณ์ที่ผู้คนขาดความทะเยอทะยาน และเมินเฉยต่อสังคมรอบตัว Qin and Dai (2022) นิยามคำว่า “ถ้งผิง” ว่า “เป็นการละทิ้งการทำงานที่เกินสุดกำลัง เลี่ยงการแข่งขันทุกรูปแบบ” (Qin & Dai, 2022, pp. 6-7). Ling and Li (2022) มองว่า “ถ้งผิง” เป็นเหมือนแนวความคิดที่ผู้คนต้องการความแน่วแน่ ความสงบ ไม่ต้องการคล้อยตามบริบทของสังคมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว มักมีแนวคิดการใช้ชีวิตแบบค่อยเป็นค่อยไป Hou (2021) ระบุว่า “ถ้งผิง” เป็นปรากฏการณ์จากวัฒนธรรมย่อยที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ เกิดจากความเหลื่อมล้ำ และแรงกดดันในสังคม ทำให้เยาวชนได้รับการตอบแทนที่ไม่เป็นธรรม ดังนั้น จากการวิเคราะห์ของผู้เขียน สามารถสรุปความหมายของ “ถ้งผิง” ว่าเป็นปรากฏการณ์วัฒนธรรมย่อยของกลุ่มคนที่ต่อต้านความเหลื่อมล้ำ และความกดดันในสังคม โดยมีอุดมคติในการใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย ไม่ต้องการให้เกิดการแข่งขันกับผู้อื่น

ทว่า ลักษณะเด่นของของคนที่มีสภาวะ “ถ้งผิง” นั้นมักมีแนวคิดไม่ทุ่มเท ไม่ซื้อบ้าน ไม่ซื้อรถ มีภาระหมดไฟในการทำงาน ขาดความเพียรพยายามในการสร้างครอบครัว บริโภคน้อยหรือซื้อของที่จำเป็นเท่านั้น เปรียบดังเป็นการนอนราบที่ไม่ต้องทำอะไรเลย เป็นปรากฏการณ์ที่มีความคล้ายคลึงกับบริติช ดิซีส (British Disease) ของอังกฤษ หรือปรากฏการณ์บิท เจนเนอเรชั่น (Beat Generation) ของอเมริกา

Lin and Gao (2021) ได้อธิบายลักษณะเด่นของปรากฏการณ์ดังกล่าวออกเป็น 4 อย่าง ดังนี้ 1) เป็นกลุ่มคนที่มีแนวคิดที่ว่า การทำงานถือเป็นเพียงแค่การเลี้ยงชีพตนเองให้ทานอิ่ม นอนหลับ ไม่มุ่งหวังในการพัฒนาตนเอง 2) เป็นกลุ่มคนที่มีแนวคิดลดการอุปโภคบริโภคให้น้อยที่สุด และไม่ประสงค์ที่จะสื่อสารกับสังคมภายนอก 3) เป็นกลุ่มคนที่มองโลกในแง่ลบ และมีเป้าหมายในชีวิตที่ไม่ชัดเจน 4) เป็นกลุ่มคนที่ประสงค์กลับไปพัฒนาบ้านเกิดในพื้นที่ชนบทของตนเอง หลังจากที่เคยผ่านประสบการณ์ทำงานในเมืองใหญ่ และมองเห็นความไม่เท่าเทียมในสังคม Chen and Cao (2021) มองว่า “ถ้งผิง” เป็นปรากฏการณ์ที่ได้รับกระแสนิยมอย่างมากในโลกออนไลน์ แทบเป็นปรัชญาที่ว่าด้วยการละทิ้งความวิตกกังวลในการทำงานหนักเพื่อเก็บเงิน ตลอดจนไม่ปรารถนาที่จะแข่งขันทักษะความสามารถกับผู้อื่น

พิมพ์ชนก พุกสุข (2564) อธิบายว่า ผู้คนที่มีสถานะถั่งผิงมักเป็นกลุ่มคนที่มีรายได้ปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของทาง Tsingyan Group (2022) ที่ระบุไว้ว่า กลุ่มคนที่มีรายได้ปานกลางตั้งแต่ 5,001-10,000 หยวนต่อเดือนจัดเป็นกลุ่มของคนที่มีสถานะถั่งผิงมากที่สุด ส่วนกลุ่มคนที่มีเงินเดือนน้อยกว่า 3,001 หยวนนับเป็นกลุ่มของคนที่ไม่กล้าที่จะใช้ชีวิตในรูปแบบถั่งผิง เพราะคนกลุ่มนี้ต้องดิ้นรนเอาชีวิตตัวเองให้รอด ทั้งนี้ ข้อมูลดังกล่าวยังระบุอีกว่า เพศชายมักจะเกิดสถานะถั่งผิงได้มากกว่าเพศหญิง

จากข้อความข้างต้น สามารถสรุปโดยสังเขปได้ดังนี้ คำว่า “ถั่งผิง” มีความหมายตรงตัวว่า “การนอนราบ” ปัจจุบันคำดังกล่าวนี้ มิได้สื่อความหมายออกมาโดยตรง แต่มีความหมายเชิงเปรียบเทียบถึงคนที่มีสถานะสิ้นหวังต่อชีวิต ไม่คิดที่จะฝ่าฟันต่อสู้กับโชคชะตาชีวิตของตัวเองอีกต่อไป ปรากฏการณ์ดังกล่าวมีความคล้ายคลึงกับปรากฏการณ์ของประเทศที่มีการพัฒนาแล้ว เช่น ปรากฏการณ์บีท เจนเนอเรชัน (Beat Generation) ของอเมริกา ทั้งนี้ เป็นปรากฏการณ์ที่มักเกิดกับกลุ่มคนที่มีรายได้ปานกลาง ซึ่งผู้ชายมักมีแนวความคิด “ถั่งผิง” มากกว่าผู้หญิง หากวิเคราะห์แบบผิวเผิน ๆ ผู้คนมักมองว่า “ถั่งผิง” ล้วนแล้วแต่มีบริบทเชิงลบ ส่งผลกระทบที่ไม่ดีต่อระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ แต่หากวิเคราะห์แบบเจาะลึก จะพบว่าปรากฏการณ์ดังกล่าวยังมีด้านดี กล่าวคือ ในอนาคตอาจเห็นคนรุ่นใหม่มองข้ามการทำงานในเมืองใหญ่ที่เต็มไปด้วยความกดดัน แล้วหันกลับไปพัฒนาบ้านเกิดในชนบทของตนเอง ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดการกระจายตัวทางเศรษฐกิจภายในประเทศอีกด้วย

ปัจจัยที่มาของปรากฏการณ์สังคมไร้ความทะเยอทะยาน “ถั่งผิง”

จากการรวบรวมข้อมูลผ่านกระบวนการอ่านวิเคราะห์บทความวิชาการ เอกสารงานวิจัย และสื่อสังคมของจีนพบว่า มีนักวิชาการเคยกล่าวถึงปัจจัยที่มาของปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ว่าสามารถเกิดได้จากหลากหลายปัจจัย อาทิ ความกดดันในการทำงาน ปัจจัยด้านปัจเจกบุคคล และค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะราคาส่งหาทรัพยากร เป็นต้น ซึ่งเนื้อหาต่อไปนี้จะเขียนได้พรรณนาแยกออกเป็น 2 หัวข้อ คือ ปัจจัยที่มาของวลี “ถั่งผิง” และปัจจัยที่มาของปรากฏการณ์สังคมไร้ความทะเยอทะยาน “ถั่งผิง” ที่เริ่มจาก “การแข่งกันขยัน” จนนำมาสู่ “ปรากฏการณ์ถั่งผิง”

ปัจจัยที่มาของวลี “ถั่งผิง”

เป็นที่รู้กันในจีนว่า วาทกรรม “ถั่งผิง” (躺平 Tǎng píng) เป็นวลีบนโลกอินเทอร์เน็ตที่เพิ่งเป็นกระแสในช่วงกลางปี 2021 ซึ่งตรงกับช่วงของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แรกเริ่มต้องกล่าวถึงการโพสต์รูปและข้อความของนายลั่ว ฮวาจง (骆华忠 Luò Huázhōng)

นายลั่ว ฮวาจงเป็นชายสามัญชนธรรมดาคนหนึ่งเริ่มทำงานตั้งแต่เขายังไม่จบระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ปัจจุบันเป็นลูกจ้างในโรงงานแห่งหนึ่ง มีอยู่วันหนึ่ง เขาได้โพสต์รูปตนเองในขณะที่กำลังนอนราบอยู่บนเตียงลงบนแพลตฟอร์มกระตุ้ไปตู้เหียปา (Baidu Post Bar) พร้อมเขียนข้อความว่า “การนอนราบ คือความยุติธรรมของสังคม” (躺平即是正义 Tǎng píng jí shì zhèngyì) พร้อมกับแนบรูปการนอนราบของตนเองโพสต์ลงไปในกระตุ้ดังกล่าวอีกด้วย

หลังจากนั้นกระทู้ของเขาก็มีคนเข้ามาอ่าน และแชร์ต่อกันเป็นจำนวนมาก จนเขากลายเป็นคนดังชั่วข้ามคืน ผู้ที่เข้ามาชม บ้างเข้าใจดีว่ากระทู้ดังกล่าวเป็นเพียงเรื่องล้อเล่นแบบขำขัน บ้างมองว่าการนอนราบเป็นสิ่งที่ไม่ดีผิดปรารถนามาช้านาน บ้างก็มองว่าการนอนราบเป็นการสะท้อนความหมายความกดดันของการใช้ชีวิตในยุคปัจจุบัน อีกทั้งผู้คนที่เริ่มเบื่อหน่ายกับการทำงาน

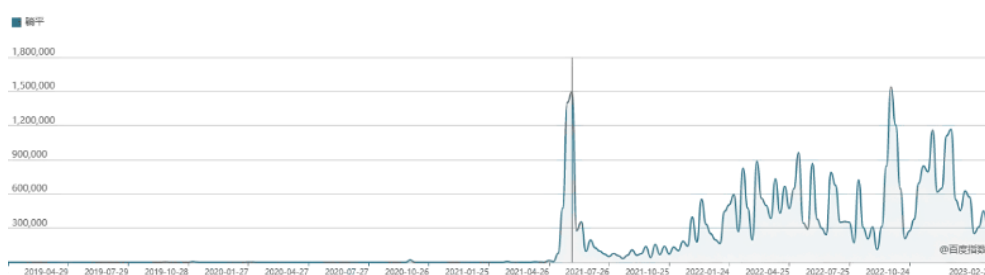

ภาพที่ 1 การนอนราบในหัวข้อกระทู้ “การนอนราบ คือ ความยุติธรรมของสังคม”

ที่มา : Young. (2021, 31 May). 躺平即是正义. 墨滴.

<https://mdnice.com/writing/ae0bdc8070cb4dcea901eede3bd93434>.

ตั้งแต่นายนายแล้ว ฮวาจงได้โพสต์รูปตัวเองไปนั้น ก็กลายเป็นกระแสที่มีการกล่าวถึงอยู่เรื่อยมา ซึ่งจากการตรวจสอบข้อมูลเชิงสถิติในแพลตฟอร์ม index baidu พบว่า ช่วงกลางปี 2021 มีผู้คนค้นหาคำว่า “ถั่งผิง” มากที่สุด และหลังจากช่วงเวลาดังกล่าวยังคงมีผู้คนค้นหาคำว่า “ถั่งผิง” อย่างต่อเนื่อง ดังรูปที่ 2 ที่ปรากฏด้านล่างนี้

ภาพที่ 2 ข้อมูลสถิติการค้นหาคำว่า “躺平” (ถั่งผิง)³

แน่นอนว่าสังคมแห่งวัยทำงานนั้นเป็นช่วงเวลาที่มีความท้าทาย เพราะต้องรับผิดชอบ และแบกรับหน้าที่ต่าง ๆ ทั้งในที่ทำงานและชีวิตส่วนตัว เลยส่งผลให้เกิดความเครียดและความกดดันในการใช้ชีวิต ดังนั้นการที่ได้นอนอยู่บนเตียงเฉย ๆ โดยที่ไม่ต้องคำนึงถึงอะไร ถือเป็นความปรารถนาที่ทุกคนต่างโหยหามาช้านาน

³ เป็นข้อมูลที่ได้ทำการศึกษาค้นหาคำศัพท์ภาษาจีนคำว่า “躺平” (ถั่งผิง) ในแพลตฟอร์ม index baidu ซึ่งสืบค้นเมื่อ 11 กรกฎาคม 2566

ฉะนั้นแล้ว การที่นายลั่ว ฮวางจึงใช้รูปการนอนราบสะท้อนความรู้สึกที่อยากปล่อยวางความกดดันจากการแข่งขัน ณ ขณะนั้น ทำให้ชาวเน็ตนำไปแชร์ต่อกันเป็นจำนวนมาก จนกลายเป็นที่มาของชื่อ “ปรากฏการณ์ถั่งผิง” นั่นเอง

ปัจจัยที่มาของปรากฏการณ์สังคมไร้ความทะเยอทะยาน “ถั่งผิง”

หากจะพูดถึงที่มาของปรากฏการณ์ “ถั่งผิง” อาจกล่าวได้ว่า ปรากฏการณ์นี้เกิดได้จากหลากหลายปัจจัย อาทิ เกิดจากตำแหน่งหน้าที่การงานมีอยู่อย่างจำกัดในจีน โดยเฉพาะในช่วงของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เกิดจากค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันที่สูงขึ้น โดยเฉพาะราคาส่งหาทรัพยากรที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างก้าวกระโดด เกิดจากความเหลื่อมล้ำทางสังคม เป็นต้น ซึ่งปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้น ส่งผลให้ชาวจีนต้องขวนขวายเพิ่มขึ้น โดยการกระตุ้นให้ตนเองขยันทำงาน และพยายามเก็บเล็กผสมน้อยเพื่อหารายได้เพียงพอต่อการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ซึ่งความขยันนั้นไม่ได้เป็นเพียงการกระตุ้นให้ผู้คนหารายได้เพิ่มขึ้น แต่ยังเป็นการกระทำเพื่อหาวิธีเอาตัวรอดจากสังคมของการแข่งขันที่โหดเหี้ยม โดยเนื้อหาบทความต่อไปนี้เป็นกรณีการแข่งกันขยันที่เป็นภัยร้ายของสังคมจีน

ความขยัน ถือเป็นลักษณะนิสัยโดดเด่นของชาวจีน และเป็นศักยภาพสำคัญของการแข่งขันต่อภาคอุตสาหกรรมโลก ตลอดหลายปีที่ผ่านมา รัฐบาลจีนมีความพยายามในการปลูกจิตสำนึก สืบสานเจตนารมณ์ให้ประชาชนยึดหลักคำสอนของลัทธิขงจื้อ คาดหวังให้คนในชาติเดียวกันเป็นสังคมแห่งการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมผ่านหลักธรรมทั้ง 3 ประการ ดังต่อไปนี้ 1) ศีลธรรมนำสังคม (社会公德 Shèhuì gōngdé) 2) จริยธรรมสัมมาชีพ (职业道德 Zhíyè dàodé) 3) คุณธรรมนำครอบครัว (家庭美德 Jiāting měidé) ซึ่งหนึ่งในอุดมคติที่รัฐบาลจีนให้ความสำคัญยังคงเน้นย้ำเรื่องของความขยัน โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังต่อไปนี้

1) ความขยันในสัมมาอาชีพที่ว่าด้วยเรื่องการรักงานศรัทธาวิชาชีพ (爱岗敬业 Ài gǎng jìngyè)

ความขยันในสัมมาอาชีพที่ว่าด้วยเรื่องการรักงานศรัทธาวิชาชีพถูกจัดเป็นหนึ่งในประเภทของจริยธรรมสัมมาชีพ (职业道德 Zhíyè dàodé) โดย “爱岗 Ài gǎng” หมายถึง การรักษาและให้ความสำคัญในตำแหน่งหน้าที่การงานที่ตนเองรับผิดชอบ ส่วนคำว่า “敬业 jìngyè” คือ ความภักดีในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย และการทำหน้าที่ตามคำสั่งของหัวหน้างาน พร้อมทั้งมีความกระตือรือร้น ยอมเสียสละเวลา เพื่อให้งานที่ได้รับมอบหมายนั้นสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี หากผู้คนปฏิบัติตามอุดมคตินี้ จะส่งผลให้นายจ้างและลูกจ้างทั้งสองฝ่ายต่างได้รับประโยชน์ (win-win) ร่วมกัน โดยไม่มีฝ่ายใดได้เปรียบเสียเปรียบ กล่าวอีกอย่างคือนายจ้างได้ลูกจ้างที่รักงานที่ทำ และลูกจ้างเองก็ได้ตำแหน่งหน้าที่การงานในแบบที่ตัวเองต้องการ รวมถึงส่งผลให้องค์กรพัฒนาไปข้างหน้าได้อีกด้วย

2) การครองเรือนด้วยความหมั่นเพียรมัธยัสถ์ (勤俭持家 Qínjiǎn chíjiā)

การครองเรือนด้วยความหมั่นเพียรมัธยัสถ์ จัดเป็นหนึ่งในประเภทของคุณธรรมนำครอบครัว ถือเป็น การปลูกฝังให้ทุกคนในครัวเรือนรู้จักการกระหมัดกระหมัดรักษาทรัพย์ และรักษาผลประโยชน์ที่หาได้ให้เหลืออยู่กับตน ใช้จ่ายให้สมฐานะของตนเอง ปลูกฝังแนวคิด “ของแพงอย่ามักกิน” จึงจะทำให้ครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุขระยะยาว ความหมายของคำว่า “勤俭 Qínjiǎn” คือ การขยันหมั่นเพียร และความมัธยัสถ์อดออม

ส่วนคำว่า “持家 Chíjiā” หมายถึง การครองเรือน การใช้ชีวิตร่วมกันของคนในครอบครัว การครองเรือนที่ดีนั้น เกิดขึ้นจากการร่วมมือกันของสมาชิกในครอบครัว โดยทุกคนต้องขยันหมั่นเพียรพยายาม ใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น ไม่ฟุ่มเฟือย จึงจะนำพาให้ครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุข

อุดมคติเรื่องของความขยันที่กล่าวมาข้างต้น นอกจากเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐบาลจีนที่ประสงค์ให้ทุกคนพึงกระทำแล้ว ยังเป็นไปตามความต้องการของหน่วยงานภาคเอกชนอีกด้วย ในปี 2014 บริษัทเทคโนโลยีักษ์ใหญ่อย่างอาลีบาบา บริษัท 58.com บริษัท JD.com และบริษัทเทคโนโลยีอื่น ๆ ล้วนเห็นถึงความสำคัญ พร้อมกับสนับสนุนแนวความคิดดังกล่าว โดยการให้พนักงานในองค์กรทำงานอย่างน้อยสัปดาห์ละ 72 ชั่วโมง ปลุกฝังวัฒนธรรมการทำงานรูปแบบ “996” กล่าวคือ เลข “9” ตัวแรก หมายถึง พนักงานต้องเริ่มทำงานตั้งแต่เก้าโมงเช้า (09:00) ถัดมา เลข “9” ที่อยู่ตรงกลาง หมายถึง เวลาเลิกงานของพนักงาน คือ สามทุ่ม (21:00) ส่วนเลข “6” ตัวสุดท้าย หมายถึง พนักงานต้องทำงานเป็นเวลา 6 วันต่อสัปดาห์ ทำงานรูปแบบ “996” ถือได้ว่าเป็นรูปแบบการทำงานที่ไม่มีใครพึงประสงค์ เป็นการทำงานที่หนักหน่วง และมีความต่อเนื่องเป็นเวลานาน แต่ทว่ากลับได้รับคำชมจากเจ้าของธุรกิจไฮเทค โดย Wikipedia (2022) ระบุว่า มีเจ้าของธุรกิจ ในเครืออาลีบาบาที่มองว่า การทำงานรูปแบบ 996 ถือเป็นสวัสดิการที่ช่วยสนับสนุนให้ชีวิตเกิดความมั่นคง

แน่นอนว่า มีประชากรชาวจีนจำนวนมากที่ต้องการหางานที่มั่นคง และตอบโต้ภัยกับความรู้ความสามารถของตนเอง แต่เนื่องจากจำนวนแรงงานในจีนมีล้นหลาม แม้มีตำแหน่งการจ้างงานที่จำกัด จึงส่งผลให้ผู้คนต่างเกิดความกดดันในการหางานอยู่เสมอ ดังนั้นหลังจากที่คำว่าตำแหน่งหน้าที่การงานตามที่ประสงค์ได้แล้ว จำเป็นต้องแข่งขันกับเพื่อนร่วมงานเพื่อความอยู่รอดของตนเองในองค์กร เพราะทุกองค์กรต่างต้องการบุคลากรที่มีประสิทธิภาพมีความรู้ความเชี่ยวชาญมาช่วยขับเคลื่อนการเติบโตขององค์กร

สำหรับบุคลากรที่มีความสามารถอยู่ท้ายแถวหรือก้าวไม่ทันผู้อื่นนั้น นายจ้างมักจะบีบบังคับให้ออกจากตำแหน่งหน้าที่การงาน ซึ่งตรงกับวลีจีนที่ว่า “末位淘汰 Mò wèi táotài”⁴ สุดท้ายแล้ว ผู้คนต่างต้องกระตือรือร้น กระตุ้นให้ตนเองเกิดความขยันอยู่เสมอ จนเกิดปรากฏการณ์แข่งขันกันขึ้น จนกระทั่งในปี 2020 มีวลีที่สื่อความหมายว่า “แข่งขันกันขยัน” เป็นกระแสนิยมในสังคมออนไลน์ นั่นก็คือ คำว่า “เน่ยจ่วน” (内卷 Nèi juǎn)⁵ นั่นเอง ในช่วงปีนั้น มีผู้คนในโลกโซเชียลต่างแชร์ภาพหนุ่มออฟฟิศที่พยายามปั่นจักรยานพร้อมกับเปิดคอมพิวเตอร์พกพาทำงานไปด้วยในเวลาเดียวกัน หรือแชร์ภาพคนคนหนึ่งที่กำลังถือหลายเล่มไว้บริเวณหัวเตียงของตนเอง ซึ่งภาพเหล่านี้เป็นภาพสะท้อนกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีความขยันขันแข็ง พยายามปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ และไม่ยอมแพ้ให้กับสังคม หรือไม่ยอมให้เวลาหลุดออกจากหน้าที่การงานนั่นเอง

⁴ 末位淘汰 Mò wèi táotài แปลตรงตัวเป็นภาษาไทยคือ ผู้ที่มีความสามารถอยู่ท้ายแถว หรือก้าวไม่ทันผู้อื่น มักถูกบีบบังคับให้ออกจากตำแหน่งหน้าที่การงาน วลีดังกล่าวเป็นหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกพนักงานที่บริษัทหรือองค์กรเป็นผู้ตั้งไว้กับพนักงานในองค์กร โดยยึดเป้าหมายของการพัฒนาองค์กรเป็นสำคัญ

⁵ 内卷 Nèi juǎn เป็นคำศัพท์เฉพาะในทางสังคมศาสตร์ ซึ่งถอดความหมายจากภาษาอังกฤษที่ว่า “involution” สื่อถึงปรากฏการณ์การแข่งขันกันระหว่างผู้คนสองคนขึ้นไป ลักษณะเด่นของผู้คนประเภทนี้คือ เป็นบุคคลที่ขยันขันแข็งเป็นอย่างมาก และไม่ยอมแพ้ต่ออีกฝ่าย ยกตัวอย่างเช่น ในหนึ่งวันนายเอ ทำงานเฉลี่ย 10 ชั่วโมง แต่นายบีมองว่าเวลาการทำงานของตนจะต้องมากกว่านายเอ ฉะนั้นเลือกทำงาน 13 ชั่วโมง การกระทำข้างต้นถือเป็นการแข่งขัน หรือเรียกว่า “เน่ยจ่วน” นั่นเอง

ภาพที่ 3 ปรากฏการณ์สังคมแข่งกันขยัน

ที่มา : 庄园三里说. (2022, 04 March). “卷王” 的时代. 知乎.

<https://zhuanlan.zhihu.com/p/476022182>.

ปรากฏการณ์สังคมแข่งกันขยันกระตุ้นให้ทุกคนต้องเพียรพยายามแข่งขัน ตราตรากับภาระงานอันหนักหน่วง สู้กับความเสี่ยงจากการว่างงาน ทว่าการทุ่มเทการทำงานของผู้คน นายจ้างกลับไม่ได้ให้ความสำคัญหรือลูกจ้างไม่ได้รับผลตอบแทนตามที่คาดหวัง จนทำให้ผู้คนเริ่มตระหนักว่าความขยันไม่ได้ช่วยอะไรในชีวิตเลย และเกิดความรู้สึกเหนื่อยหน่ายทั้งสภาพร่างกายและจิตใจในที่สุด ต่อมาจึงกลายเป็นจุดเริ่มต้นของปรากฏการณ์สังคมไร้ความทะเยอทะยาน “ถ้งผิง” นั่นเอง

กลุ่มบุคคลที่มีสถานะสังคมไร้ความทะเยอทะยาน “ถ้งผิง” นั้น เป็นกลุ่มคนที่มักปฏิเสธการแข่งขัน มีมุมมองความคิดที่เป็นของตนเอง ใช้ชีวิตอยู่กับตนเองโดยไม่คลุกคลีกับผู้อื่น ไม่ต้องการสร้างความมั่นคงในชีวิต และหากไม่พอใจสิ่งใดก็ไม่แสดงท่าทีที่แข็งกร้าว ตลอดจนเป็นกลุ่มคนที่มักเรียกร้องผ่านโลกอินเทอร์เน็ต ซึ่งกลุ่มบุคคลที่สะท้อนภาพลักษณ์ของปรากฏการณ์สังคมไร้ความทะเยอทะยาน “ถ้งผิง” ออกมาได้ดี คือ กลุ่มวัยรุ่นซานเหอ (三和青年 Sān hé qīngnián) กลุ่มนี้เป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เกิดหลังปี 1990 ทำงานอยู่ที่ตลาดแรงงานซานเหอในมหานครเซินเจิ้น จัดเป็นกลุ่มคนที่ไม่ใช้เงินฟุ่มเฟือย รับงานจ้างรูปแบบรายวัน ไม่ชอบการทำงานที่ล่วงเวลา นิยมไม่ก้าวร้าว ที่สำคัญคือ ไม่ต้องการถูกสังคมภายนอกเอาเปรียบ Xie (2021) ระบุในบทความของตนว่า “ต่อให้กระเป๋าตังมีเงินเหลือเพียงหยวนเดียว ก็ไม่เห็นด้วยกับการขูดรีดทางแรงงานจากนายจ้าง ยอมที่จะอดอยาก เลือกลงนอนตามท้องถนนเสียดีกว่า” ถือเป็นการแสดงออกทางหนึ่งที่สื่อความหมายถึงการต่อต้านกับระบบทุนนิยม และความไม่เสมอภาคทางการแข่งขัน

กล่าวสรุปคือ จีนในศตวรรษที่ 21 เป็นช่วงที่เศรษฐกิจภายในประเทศพัฒนาอย่างก้าวกระโดด มีการพัฒนาจากสังคม “อ่อนแอ” ขึ้นสู่ระดับ “สุขสบาย” ซึ่งรัฐบาลกลางของจีนประกาศชัยชนะต่อความยากจนเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2022 โดย Xiao and Lin (2022) ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า ปี 2020 รายได้ประชาชาติของจีนเพิ่มกว่า 32,189 หยวนต่อปี หากมองย้อนไปในปี 1978 มีเพียง 171 หยวนต่อปีเท่านั้น ส่งผลให้ภาคสังคมในจีนสามารถบรรลุเป้าหมายจากอดีตที่ เต็ง เสี่ยวผิง เคยประกาศเอาไว้ แน่แน่นอนว่า สังคมที่สุขสบายที่กล่าวมานำพามาด้วยราคาสินค้าอุปโภคบริโภคที่สูงตาม โดยเฉพาะค่าอสังหาริมทรัพย์สูงขึ้นเป็นเท่าตัว ตลอดจนเป็น

ช่วงที่ผู้คนวัยแรงงานถูกสังคมภายนอกหรือภายในองค์กรบีบบังคับจนเกิดการแข่งขัน กลุ่มคนวัยรุ่นที่กำลังปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม จำต้องขยันทำมาหากินเพื่อขวนขวายหาโอกาสในการพัฒนาชีวิต และนำไปสู่ความมั่นคงในอนาคต แต่ทว่าการเพียรพยายามแข่งขันทำงานนั้น ท้ายสุดกลับไม่ได้รับผลตอบแทนตามที่คาดหวัง จนเกิดความเหน็ดเหนื่อย และรู้สึกต่อต้านความคิดการพัฒนาตนเอง แล้วเลือกที่จะ “นอนราบ” หรือไม่สนใจแสวงหาความเจริญ จนสุดท้ายกลายเป็นปัญหาทางสังคมตามมา ซึ่งจำต้องแสวงหาแนวทางการป้องกันและแก้ไขต่อไป

ปัญหาที่เกิดจากปรากฏการณ์สังคมไร้ความทะเยอทะยาน “ถ้งผิง” ในจีน

จากการศึกษาปรากฏการณ์สังคมไร้ความทะเยอทะยาน “ถ้งผิง” ของชาวจีนรุ่นใหม่ ผู้เขียนสามารถวิเคราะห์โดยสะท้อนผ่าน 3 มุมมอง คือ มุมมองประชาชน มุมมองทางสังคม และมุมมองทางเศรษฐกิจ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. มุมมองประชาชน

เนื่องจากการวิเคราะห์ปรากฏการณ์สังคมไร้ความทะเยอทะยานในมุมมองของประชาชนเป็นปัจจัยด้านปัจเจกบุคคล ซึ่งแต่ละคนอาจมีประเด็นปัญหาที่แตกต่างกัน แต่สิ่งหนึ่งที่เห็นได้ค่อนข้างชัดเจน คือ คนรุ่นใหม่ในจีนเริ่มมีการเลิกล้มอุดมการณ์การกตัญถนอมตนเองในการทำงานหนักติดต่อกันเป็นเวลานาน เพื่อย่นระยะเวลาในการเก็บเงินสร้างฐานะ ซื้อบ้าน หรือแม้กระทั่งการแต่งงานสร้างครอบครัว เพราะผู้คนกลับมองว่า การกตัญถนอมตนเองนั้นมีแต่ผลเสีย และมีต้นทุนที่สูง บั่นทอนทั้งสุขภาพร่างกายและจิตใจ ผนวกกับความคิดที่ว่า ต่อให้พยายามเพียงไร ยังคงขาดความสามารถในการรับมือกับค่าเงินเฟ้อที่เพิ่มขึ้นในทุก ๆ ปี ตลอดจนมีความคิดที่ไม่พึงประสงค์ อาจแสดงออกผ่านทางวาจา สีหน้า หรือการกระทำ ซึ่งการแสดงออกผ่านทางคำพูด ผู้คนมักพูดคำว่า ฉันไม่มีความสามารถมากพอ ฉันไม่ยอมทำอะไรทั้งสิ้น เป็นต้น ทั้งนี้ ยังขาดการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น

2. มุมมองทางสังคม

มุมมองทางสังคม เป็นแง่มุมขนาดกว้างที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มคนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งมีผลกระทบเป็นวงกว้างของประเทศ บทความนี้แบ่งประเด็นปัญหาของปรากฏการณ์ “ถ้งผิง” ดังนี้ 2.1) อัตราการครองโสดเพิ่มขึ้น และอัตราการเกิดลดลง 2.2) กลุ่มคนรุ่นใหม่มีความกล้าที่จะเรียกร้องในเชิงสัญลักษณ์บนโลกอินเทอร์เน็ต 2.3) อัตราการยื่นสมัครเรียนต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

2.1) อัตราการครองโสดเพิ่มขึ้น และอัตราการเกิดลดลง

เนื่องจากกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้รับความกดดันจากสังคมภายนอก ความเครียดจากการทำงาน ส่งผลกระทบต่อกลุ่มคนดังกล่าวให้มีค่านิยมในการอยู่รอดตัวคนเดียว ไม่ประสงค์ที่จะสร้างครอบครัว ข้อมูลจากรายงานการอุปโภคบริโภคปี 2021 ของ Cyanhill capital ระบุว่า จีนมีประชากรที่อาศัยเพียงลำพังกว่า 92 ล้านคน ซึ่งครองสัดส่วนของประชากรทั้งหมด 6.5% ซึ่งปัญหาที่ตามมาจากการครองโสด คือ อัตราการเกิดของเด็กทารกในจีนลดลงอย่างมีนัยสำคัญ โดย National Bureau of Statistics (2023) รายงานว่า ปี 2022 จีนมีอัตราการเกิดเพียง 6.77 คนต่อประชากร 1,000 คน ซึ่งหากเทียบกับอัตราการเกิดของปี 2020 แล้วนั้น ในปี 2022 กลับมีจำนวนน้อยลงกว่าเดิม คือ 1.75 คนต่อประชากร 1,000 คน ทั้งนี้ เหตุผลข้างต้นยังส่งผลให้ขนาด

ของครอบครัวเกิดการเปลี่ยนแปลงไปด้วย จากเดิมที่เป็นครอบครัวขนาดใหญ่ต้องกลับกลายเป็นครอบครัวขนาดเล็ก

2.2) กลุ่มคนรุ่นใหม่มีความกล้าที่จะเรียกร้องในเชิงสัญลักษณ์บนโลกอินเทอร์เน็ต

อุดมคติของชาวจีนรุ่นใหม่เกิดการเปลี่ยนแปลงไป ชาวจีนรุ่นใหม่ยังคงมีความกล้าที่จะออกมารณรงค์เรียกร้อง หรือกล้าแสดงความคิดเห็น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ ช่วงที่รัฐบาลพยายามปลูกฝังให้ผู้คนไม่เลือกอาชีพ โดยมีวาทกรรมที่ว่า “脱下孔乙己的长衫 Tuō xià Kǒng Yǐjǐ de chángshān”⁶ ซึ่งมีความหมายตรงตัวในภาษาไทย คือ ให้ถอดเสื้อคลุมยาวบนตัวละครขงอี่จื่อออก วาทกรรมข้างต้นสื่อความหมายโดยนัยว่า คน ๆ หนึ่งควรละทิ้งการแสวงหางานที่ตนเองต้องการ และพยายามไม่เลือกงาน แต่ทว่า กลุ่มคนรุ่นใหม่กลับโต้ตอบกระแสการไม่เลือกงานผ่านมีมหรือภาพล้อเลียนเชิงสัญลักษณ์ โดยการโพสต์ภาพตัวละครขงอี่จื่อ ซึ่งชายผู้นี้ คือ นักปราชญ์ผู้มีความรู้และประสบการณ์ที่ไม่สอดคล้องกับยุคสมัย เพื่อใช้สื่อความหมายว่าตนเองไม่พอใจกับสภาพสังคมที่เป็นอยู่

2.3) อัตราการยื่นสมัครเรียนต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

เมื่อกลุ่มคนรุ่นใหม่มีความกดดันในการหางาน หรือเหนื่อยหน่ายกับงานที่ทำในปัจจุบัน จึงเกิดการยื่นสมัครเรียนต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น ตามข้อมูลการรายงานของกระทรวงศึกษาธิการจีนที่ว่าด้วยเรื่องจำนวนผู้สมัครสอบเข้าเรียนในระดับปริญญาโทปี 2021 ระบุว่า ปีดังกล่าว “มีผู้สมัครกว่า 3.77 ล้านคน มากกว่าปีก่อนหน้าถึงร้อยละ 10.6” (EOL Corporation, 2021) ซึ่งจากการสำรวจเหตุผลของการยื่นสมัครสอบจะมีคำตอบที่อยู่ในสองอันดับแรก คือ ประสงค์เพิ่มพูนทักษะความรู้ความสามารถ และเพื่อหลีกเลี่ยงความกดดันจากการแข่งขันในสังคมของการทำงาน

3) มุมมองทางเศรษฐกิจ

ตามข้อมูลในหนังสือสังคมศาสตร์ปกฟ้าที่ว่าด้วยเรื่องของภาวะวิเคราะห์และคาดการณ์สถานการณ์ทางสังคมของจีนในปี 2023 ระบุว่า การหางานของกลุ่มบัณฑิตเริ่มมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไป แม้ว่าบัณฑิตยังคงพยายามหางานในเมืองสำคัญใหญ่ ๆ เช่น ปักกิ่ง เซี่ยงไฮ้ และกวางโจวเป็นส่วนมาก แต่ภาพรวมกลับมีแนวโน้มที่ลดลง ทั้งนี้กลุ่มคนดังกล่าวเริ่ม “มีแนวโน้มหางานในเมืองที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่รองลงมาเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด” (Xinhuanet, 2023) แม้ว่าปัญหาดังกล่าวอาจส่งผลให้มหานครทั้งสามขาดแคลนทรัพยากรบุคคลที่มีความสามารถสูง แต่ในทางกลับกัน ถือเป็นข้อดีสำหรับการกระจายตัวของผลประโยชน์และความเจริญทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังสร้างโอกาสและส่งเสริมให้มีความเสมอภาคในสังคม

นอกเหนือจากนี้ ปัญหาทางเศรษฐกิจนี้ยังสามารถคาดการณ์ได้จากการครองชีพ การไม่แต่งงานของกลุ่มคนรุ่นใหม่ ซึ่งในการคาดการณ์เบื้องต้นของรายงานการพยากรณ์ประชากรจีนฉบับปี 2030 ระบุว่า ในปี 2030 จะมีจำนวนประชากรเกิดใหม่ 6.07 ล้านคน และในขณะเดียวกัน จำนวนผู้สูงอายุก็มีแนวโน้มที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

⁶ 孔乙己 Kǒng Yǐjǐ เป็นตัวละครที่นักประพันธ์หู่ซวี่นแต่งขึ้นมาเพื่อสะท้อนสภาพสังคม ณ ขณะนั้น ขง อี่จื่อ เป็นบุคคลที่พยายามสอบเข้าข้าราชการแต่สุดท้ายกลับไม่ได้เป็นดังใจหวัง แม้ว่าเขาเป็นคนที่มีความรู้ค่อนข้างมาก แต่ทว่าความรู้ที่เขาติดตัวเป็นความรู้ที่ล้าสมัย ทั้งนี้ 脱下孔乙己的长衫 Tuō xià Kǒng Yǐjǐ de chángshān สื่อความหมายโดยนัยว่า ให้ผู้คนพยายามอย่าเลือกงาน

ซึ่งข้อมูลจากรายงานการวิจัยผู้สูงอายุของจีนปี 2020 คาดการณ์ไว้ว่า ในปี 2035 และปี 2050 กลุ่มคนที่มีอายุมากกว่า 65 ปีจะมีจำนวนมากกว่า 310 ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนกว่าร้อยละ 22.3 ของจำนวนประชากรในประเทศทั้งหมด (Tencent, 2023) ปัจจัยทั้งหมดนี้อาจส่งผลให้ภาคอุตสาหกรรมของจีนในภายภาคหน้าขาดประชากรวัยทำงานที่สำคัญสำหรับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ โดยทางภาครัฐเองจำเป็นต้องอัดฉีดเงินสำหรับการเลี้ยงดูประชากรภายในประเทศ ก่อปรกัต้องแบกรับภาระด้านสวัสดิการจำเป็นของกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นต้น จนนำไปสู่ปัญหาทางเศรษฐกิจในภายภาคหน้า

ส่วนเรื่องแนวทางการแก้ปัญหาของปรากฏการณ์ “ถั่งผิง” ในจีนนั้น ผู้เขียนพบว่า ช่วงเวลาสามปีที่ผ่านมา ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของจีนเคยได้เสนอแนวทางวิธีแก้ปัญหา ตลอดจนพยายามจัดการกับประเด็นปัญหาที่เกิดจากปรากฏการณ์ “ถั่งผิง” มาแล้ว ดังต่อไปนี้

1. สร้างความเป็นธรรม และลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม

นักวิชาการ Hou (2021), Xiang (2021) และ Yu (2022) มองว่า สังคมจีนควรสร้างความเท่าเทียมในการแข่งขัน และเปลี่ยนไปเป็นสังคมแห่งความยุติธรรม ในปี 2021 ถือเป็นช่วงเวลาที่มีการบังคับใช้นโยบายและกฎหมายมากมายเพื่อสร้างความเป็นธรรม และลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม ซึ่งการแก้ปัญหาที่รัฐบาลจีนได้มุ่งเน้นและจัดการอย่างเร่งด่วน คือ การสร้างนโยบายลดภาระการบ้านและการเรียนพิเศษของเด็กที่อยู่ในการศึกษาภาคบังคับลง (双减 Shuāng jiǎn) และการบังคับใช้กฎหมายต่อต้านการผูกขาด (反垄断法 Fǎn lǒngduàn fǎ)

“นโยบายลดภาระของผู้เรียน” ข้างต้น มีเป้าประสงค์เพื่อลดภาระการบ้าน และลดการเรียนรู้จากสถาบันกวดวิชานอกโรงเรียน สร้างความเท่าเทียมให้ผู้เรียนอาศัยการเรียนรู้ภายในรั้วโรงเรียนเท่านั้นเหมือนกันทุกคน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้รับสิทธิในการเรียนรู้ที่เสมอภาคและเท่าเทียมกัน ส่วนนโยบายต่อต้านการผูกขาด ที่เห็นได้ชัดเจน คือ การจัดการปัญหาการผูกขาดของบริษัทต่าง ๆ โดยรายงานประจำปีที่ว่าด้วยการบังคับใช้การต่อต้านการผูกขาดของจีน ปี 2021 (中国反垄断执法年度报告 2021 Zhōngguó fǎn lǒngduàn zhífǎ niándù bàogào 2021) ของ People.cn (2022) มีการรายงานว่า ตลอดทั้งปี 2021 จีนได้ตรวจพบคดีการผูกขาดทางการตลาดกว่า 175 คดี ซึ่งมีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 61.5 เมื่อเทียบเท่ากับช่วงเวลาเดียวกันของปีที่แล้ว ทั้งนี้ ได้มีการปรับเงินผู้ประกอบการทั้งหมดแล้วกว่า 2.36 แสนล้านหยวน รวมถึงมีการลงโทษในส่วนของการถือลิขสิทธิ์เพลง และการคุมตลาดเกมแต่เพียงฝ่ายเดียวของทางบริษัท Tencent

2. ปลุกฝังความทะเยอทะยานในตนเอง

ประธานาธิบดี สี จิ้นผิง เคยออกมาปาฐกถาต่อสาธารณชนว่า “ในหน้าประวัติศาสตร์ผู้คนจะให้ความสำคัญกับคนที่มีความแน่วแน่ มีความพยายาม เป็นเลือนนักรสู้มากกว่า แต่จะไม่รอคอยคนที่ตัดสินใจล่าช้า คนที่หะหลวม และคนที่ทวาดกลัว” (Ma & Wang, 2022, pp. 107-111)

ที่ผ่านมา รัฐบาลในสมัยของประธานาธิบดีสี จิ้นผิงมีความเพียรพยายามปลุกฝังอุดมคติด้านการต่อสู้และความพยายามมาโดยตลอด อย่างเช่น วาทกรรม “การลองเผชิญความทุกข์ยากลำบาก (自讨苦吃 Zì tǎo kǔ chī

tǎo kǔ chī) ”⁷ ที่ว่าด้วยการสืบสานเจตนารมณ์ให้กลุ่มคนรุ่นใหม่ลองผ่านประสบการณ์ความยากลำบาก และวาทกรรม “ยอมละทิ้งตำแหน่งงานที่เพื่อฝัน แล้วหางานที่เหมาะสมกับตนเอง (脱下孔乙己的长衫)” กล่าวคือการมองข้ามวุฒิการศึกษาของตนเอง ยอมละทิ้งอุดมคติที่ตนสำเร็จการศึกษามา ปรับตัวให้เข้ากับอาชีพในยุคสมัย และตำแหน่งที่เหมาะสมกับตนเอง

3. การกรอแงเนื้อหาข้อมูลบนโลกอินเทอร์เน็ต

ผู้คนที่มีความ “ถั่งผิง” มักเป็นกลุ่มวัยรุ่นที่เกิดหลังปี 1990 ซึ่งอาจไม่ใช่ผู้คนส่วนใหญ่ของประเทศ แต่เนื่องจากกลุ่มคนดังกล่าวเป็นสังคมที่ใช้อินเทอร์เน็ตค่อนข้างบ่อย พร้อมทั้งชอบบรรยายความรู้สึกที่ไม่พอใจบนโลกโซเชียลอยู่บ่อยครั้ง ทำให้เกิดกระแสที่ส่งผลกระทบต่อประเทศได้ ดังนั้นนักวิชาการอย่าง Sun and Liu (2022), Xiang (2021) และ Yu (2022) จึงเสนอให้มีการกรอแงเนื้อหาปิดกั้นการมองเห็นเนื้อหาที่ไม่พึงประสงค์ อันเกิดจากการ “ถั่งผิง” เสริมสร้างอุดมคติให้กับกลุ่มวัยรุ่นให้รู้จักกฎเกณฑ์การโพสต์เนื้อหาบนโซเชียลอย่างใดก็ตาม ตรีนุช อิงคุทานนท์ (2564) ระบุว่า เคยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของจีนได้ทำการลบโพสต์ของเจ้าของกระทู้ Kind Traveller (好心的旅行家吧 Hǎoxīn de lǚxíng jiāba) ซึ่งเป็นโพสต์ต้นฉบับ “ถั่งผิง” ของนายลั่ว ฮวางง แล้ว ทั้งนี้ จากการศึกษาค้นหาข้อมูลทำให้ผู้เขียนพบว่า มีสินค้าบางอย่าง เช่น เสื้อยืดที่สกรีนตัวอักษร “躺平” (ถั่งผิง) ถูกจำกัดการขายบนแพลตฟอร์มร้านค้าออนไลน์ Taobao และ JD.com หรือลบบทความของทางสำนักพิมพ์ Global Times ที่กล่าวถึงอุดมคติไม่พึงประสงค์ของค่านิยม “ถั่งผิง” เช่น หัวข้อบทความที่มีชื่อว่า “任命可以，躺平不行 Rènming kěyǐ, tāng píng bùxíng” (คุณยอมได้ แต่อย่า “ถั่งผิง” เลย) สาเหตุที่มีการลบออกไปนั้น คาดว่าเป็นเพราะมีกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ออกมาโต้ตอบจนกลายเป็นกระแสน์โลกออนไลน์นั่นเอง

4. ให้งานและบุคลากรในสถานศึกษาปลูกฝังแนวความคิดการเห็นคุณค่าในตนเองให้กับกลุ่มคนวัยเรียน

Li Weikun (2022) เชื่อว่า “ถั่งผิง” เป็นผลพวงมาจากปรากฏการณ์สังคมไร้ความทะเยอทะยานของต่างชาติ เช่น ญี่ปุ่นและอเมริกา แต่เดิมที่ไม่เคยเกิดขึ้นในจีน โดยคนส่วนใหญ่ที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์สังคมไร้ความทะเยอทะยาน คือ กลุ่มคนที่อยู่ในระดับอุดมศึกษาหรือกลุ่มคนวัยเรียน เพียงเพราะว่ากลุ่มคนดังกล่าวเปรียบเสมือนกับ “ไม้อ่อน” ที่ดัดง่าย หรือมีความเชื่อในสิ่งต่าง ๆ แบบขาดการคิดวิเคราะห์ และมีได้กลิ่นกรอแงอย่างละเอียดรอบคอบ ซึ่งที่ผ่านมาก็มีบุคลากรในสถานศึกษาได้เผยแพร่แนวความคิดที่พึงประสงค์ลงในเว็บไซต์ของทางสถาบันตนเอง เช่น บทความที่ว่าด้วยปรากฏการณ์ “ถั่งผิง” ของผู้ปฏิบัติงาน (เจ้าหน้าที่รัฐ) และแนวทางการแก้ไข (干部躺平现象及其治理 Gàn bù tāng píng xiànxiàng jí qí zhìlǐ) ที่อยู่ในหน้าเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยปักกิ่ง

นอกเหนือจากนี้ในสถานศึกษาบางแห่งยังจัดตั้งศูนย์ปรึกษาปัญหาสุขภาพจิตไว้คอยดูแลแก้ไขปัญหา “ถั่งผิง” อีกด้วย ยกตัวอย่างเช่น ในวิทยาลัยเทคโนโลยีหนานชาง (Nanchang Institute of Technology) ที่มีการจัดกิจกรรมมากมายภายนอกห้องเรียน รวมถึงยังมีการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาสุขภาพจิตศึกษาให้กับ

⁷ 自讨苦吃 Zì tǎo kǔ chī เป็นแนวคิดที่สี่ จินผิงต้องการให้เยาวชนสัมผัสประสบการณ์ความทุกข์ยากลำบาก ลองสัมผัสชีวิตในเขตชนบท

นักศึกษาในระดับชั้นปีที่หนึ่ง ซึ่งผู้เรียนจะได้เรียนรู้รายวิชาข้างต้นภาคการศึกษาละ 16 ชั่วโมง หรือ 2 หน่วยกิต ทั้งนี้เพื่อเป็นการกระตุ้นส่งเสริมให้นักศึกษามีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ และรายวิชาที่เปิดสอนนั่นเอง

สรุป

ปรากฏการณ์ “ถั่งผิง” เป็นปรากฏการณ์ที่มักเกิดขึ้นกับกลุ่มคนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะกลุ่มคนที่เกิดหลังปี 1990 เป็นต้นไป ที่มาของปรากฏการณ์ดังกล่าวมีอยู่หลากหลายปัจจัย แต่ที่มองเห็นได้อย่างชัดเจน คือ เป็นเรื่องของ การแข่งขันกันขยันที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไม่เท่าเทียมในสังคม ซึ่งความขยันของกลุ่มคนดังกล่าวเป็นเพียงการเอาตัวรอดจากการบีบบังคับของนายจ้าง เพราะทุกคนล้วนกลัวการถูกเลิกจ้างการขาดรายได้หรือการว่างงาน

แม้ว่าปัจจุบันจะยังไม่มียกวิชาการคนใดสรุปจำนวนของผู้ที่มีสภาวะ “ถั่งผิง” ที่เป็นข้อมูลเชิงสถิติ แต่ผู้เขียนมองว่า เพียงแค่มีกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งมีอุดมคติที่ไม่พึงประสงค์ ก็อาจนำมาซึ่งปัญหาทางสังคมที่ส่งผลกระทบเป็นวงกว้างได้ ซึ่งอาจมีผลกระทบที่มากกว่าประเด็นปัญหาเรื่องการครองชีพ และการเฉยชาต่อการซื้อสังหาริมทรัพย์อย่างแน่นอน ฉะนั้นภาครัฐเองควรรับฟังเสียงเรียกร้องจากกลุ่มคนที่มีสภาวะไร้ความทะเยอทะยาน ตั้งมาตรการจัดการกับองค์กรที่มีค่านิยมไม่พึงประสงค์ หรือเป็นองค์กรที่เอารัดเอาเปรียบลูกจ้าง พร้อมกับเสริมสร้างแรงจูงใจในการใช้ชีวิต รวมถึงทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน จัดอบรมเพิ่มพูนทักษะที่จำเป็นในการทำงานให้เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21

ส่วนการแก้ปัญหาในระยะยาวนั้น ยังคงต้องให้ทางภาครัฐมีส่วนเกี่ยวข้องในการกระจายผลประโยชน์และความเจริญทางเศรษฐกิจให้ทั่วถึง รวมถึงร่วมสร้างความเท่าเทียมในการแข่งขัน และสร้างคุณภาพการใช้ชีวิตที่ดีให้กับประชาชนทุกคน ครอบคลุมทั่วทุกภูมิภาคของจีน เพื่อตามกระแสที่มีคนรุ่นใหม่เริ่มกลับไปพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ในเขตพื้นที่ชนบท นอกเหนือจากนี้ ควรพัฒนาระบบสาธารณสุขภายในประเทศ เพื่อให้สังคมมีสภาวะที่ดีขึ้น ทำให้ประชาชนมีความพร้อมและความมั่นใจในการสร้างครอบครัว ซึ่งบทบาทของการเป็นผู้ปกครอง หรือผู้นำครอบครัวของกลุ่มคนรุ่นใหม่จะสามารถช่วยสร้างจิตสำนึกให้มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ และมีความเสียสละต่อส่วนรวมมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากระแสการนอนราบอาจเป็นเรื่องไกลตัวของคนไทย แต่เราควรมีการศึกษาเจาะลึกถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมในมิติต่าง ๆ เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งอาจเกิดขึ้นในไทย

รายการอ้างอิง

- ตรีนุช อิงคุทานนท์. (2564, 24 สิงหาคม). “ฉันทันที ฉันทันที” การต่อต้านพรรคคอมมิวนิสต์จีนด้วย
การไม่ทำอะไรเลย. Thairath Online. <https://plus.thairath.co.th/topic/speak/100348?fbclid>
- พิมพ์ชนก พุกสุข. (2564, 29 ตุลาคม). เจาะปรากฏการณ์ ‘Lying Flat’ เมื่อคนรุ่นใหม่ปราศจากความทะเยอ
อยาก กำลังก่อตัวในจีน. The Standard. <https://thestandard.co/lying-flat-in-china>
- Chen, Y., & Cao, T. (2021). “躺平”：兴起、形成机制与社会后果. 福建论坛人文社会科学版, 9,
181-192.
- Cyanhill capital. (2021). 青山资本 2021 年中消费报告：Z 世代定义与特征 青山资本投研中心.
- EOL Corporation. (2021). 全国研究生招生调查报告. 中国教育在线.
https://www.eol.cn/e_ky/zt/report/2021/content02.html
- Global Times. (2021, 15 October). 习近平：要防止社会阶层固化，避免“内卷”“躺平” .
<https://finance.sina.cn/china/gncj/2021-10-15/detail-iktzscyx9890872.d.html>
- Hou, Z. (2021). “躺平”亚文化的生成及反思. 人民论坛, 35, 123-125.
- Li, W. (2022). 高校“躺平”现象分析及应对策略. 哈尔滨职业技术学院学报, 6, 106-108.
- Liang, J., & Ren, Z. (2021). 中国人口预测报告 2023 版. 育娲人口研究.
- Lin, L., & Gao, Y. (2021). “躺平青年”：一个结构性困境的解释. 中国青年研究, 78-84.
- Ling, X., & Li, C. (2022). “躺平主义”的文化构境、叙事症候及应对策略. 新疆师范大学学报
(哲学社会科学版), 43, 124-139.
- Ma, C., & Wang, Y. (2022). “躺平主义”的群像特征、时代成因及其应对策略. 思想理论教育, 4,
107-111.
- National Bureau of Statistics. (2023, 18 January). 王萍萍：人口总量略有下降城镇化水平继续
提高. http://www.stats.gov.cn/sj/sjjd/202302/t20230202_1896742.html
- Qin, X., & Dai, Y. (2022). “内卷”“佛系”到“躺平”——从社会心态变迁看青年奋斗精神培育.
中国青年研究, 5-13.
- Sun, G., & Liu, H. (2022). “躺平的佛系青年”——互联网时代解构主义思潮的符号嬉戏. 思想教育
研究, 1(331), 104-108.
- Tencent. (2023, 17 February). 中国人口预测报告 2023 版：出生人口将在 2056 年被美国反超
育娲人口研究. <https://new.qq.com/rain/a/20230217A00YMS00#:~:>
- Tsingyan Group. (2022, 10 March). “躺平”真相来了，结果出乎预料吗？.
<http://www.tsingyangroup.com/?p=7841>

Wikipedia. (2022, 24October). 996 工作制.

<https://zh.wikipedia.org/wiki/996%E5%B7%A5%E4%BD%9C%E5%88%B6>

Xiang, Y. (2021). 祛魅与重构：“躺平文化”的社会根源及文化反思. *新疆社会科学*, 5, 146-152.

Xiao, G., & Lin, C. (2022). 小康社会建设:中国式现代化道路的实践形态. *陕西师范大学学报(哲学社会科学版)*, 51(4), 5-15.

Xie, S. (2021). 三和青年”的社会学叙事方法、结构与空间. *青年学报*, 01, 50-54.

Xinhuanet. (2023, 01 February). 想去三、四线城市就业大学生占比呈上升趋势. *新华网*.

<https://www.xinhuanet.com/edu/20230201/5e06f410297e4e02bc8063e399bc60f0/c.html>

Young. (2021, 31 May). 躺平即是正义. 墨滴.

<https://mdnice.com/writing/ae0bdc8070cb4dcea901eede3bd93434>

Yu, W. (2022). 当代青年“躺平”现象的成因与消解对策分析. *领导力论坛*, 11(205), 109-113.

庄园三里说. (2022, 04 March). “卷王”的时代. *知乎*. <https://zhuanlan.zhihu.com/p/476022182>